

Ο Γέρων Ιωσήφ Σπηλιώτης

[Ορθοδοξία](#) / [Σύγχρονες Πνευματικές Μορφές](#)

Συνομιλητής: μοναχός Ιωσήφ, Γέροντας της Ι. Μονής Βατοπαιδίου του Αγίου Όρους, συγγραφέας

Κ.Ι.: Οι Γέροντες της Ορθόδοξης πίστης μας αποτελούν τους φωτεινούς καθοδηγητές των ψυχών των πιστών, αλλά και όλων των άλλων, που έχουν πνευματικά προβλήματα και πνευματικές ανάγκες. Η ελληνική Ορθοδοξία είχε τη μεγάλη ευλογία να γνωρίζει αρκετά τέτοια μεγάλα δώρα του Θεού, όπως είναι οι Γέροντες, που οι ψυχές τους ανέβηκαν στον ουρανό και κόμισαν θείο φως στον κόσμο.

Ο συμπατριώτης μας μοναχός Ιωσήφ, Γέροντας της Ιεράς Μονής Βατοπεδίου και γνωστός συγγραφέας, είχε την ευλογία από το Θεό να ζήσει για αρκετά χρόνια κοντά στο Γέροντα Ιωσήφ τον Σπηλιώτη ή Ησυχαστή, για τον οποίο έχει γράψει και βιβλία. Είναι έτσι για μας μια ξεχωριστή χαρά, που ο μοναχός Ιωσήφ είχε την ευγενή καλωσύνη να μας μιλήσει λίγο για τη μεγάλη αυτή πνευματική μορφή του αιώνα μας. Θ' αρχίσουμε με κάποια σύντομα βιογραφικά στοιχεία έτσι, ώστε να τοποθετήσουμε και ιστορικά το μακαριστό Γέροντα.

μ.Ι.: Παρέμεινα παρά τους πόδας του Γέροντος Ιωσήφ, του πνευματικού μου

πατέρα, επί δωδεκάμιση έτη. Όταν εκοιμήθη το 1959, ήμαστε τέσσερις μοναχοί· άφησε μόνο εμάς τους τέσσερις αδελφούς.

Ο μακαριστός Γέρων καταγόταν από τη νήσο Πάρο. Πολύ φτωχό παιδί, εργαζόταν από μικρός και γι' αυτό έμαθε πολύ λίγα γράμματα· μόνο της πρώτης τάξης και της δευτέρας τάξης του δημοτικού σχολείου. Στη συνέχεια εργάστηκε στο Λάυριο. Και, έχοντας εξοικονομήσει μερικά χρήματα, άρχισε να εργάζεται ως πλασιέ, αφού έκανε και τη στρατιωτική θητεία του στο Ναυτικό.

Ήταν ηθικός και δίκαιος χαρακτήρας. Δεν ανεχόταν την αδικία και το ψέμα. Στην Αθήνα, όπου έκαμνε τις εμπορικές δουλειές του, κάποιες κυρίες του χάρισαν ένα πνευματικό βιβλίο με βίους μεγάλων Πατέρων της Εκκλησίας μας. «Ηλεκτρίστηκε» τόσο πολύ, ώστε σκέφτηκε να μιμηθεί εκείνους τους Πατέρες. Εγκατέλειψε, λοιπόν, την κατά κόσμο ζωή και προσεχώρησε στο μοναχικό βίο, για να εφαρμόσει αυτά που διάβαζε, διότι πίστευε ότι θα μπορούσε με τη χάρη του Θεού να τα κατορθώσει κι αυτός.

Ακολούθησε έναν αγιορείτη, που συνάντησε στο δρόμο του και πήγε στο Άγιον Όρος, γύρω στα 1921-2. Προτίμησε την ησυχαστική ζωή κι έτσι πήγε στα Κατουνάκια, τα ερημικότερα μέρη του Αγίου Όρους. Εκεί συνάντησε το διαπρεπέστατο Γέροντα Δανιήλ, το δημιουργό της αδελφότητας των Δανιηλαίων, Γέροντα λόγιο και ενάρετο κατά πάντα, ικανό να στηρίζει ψυχές. Απ' αυτόν έλαβε τα φώτα. Αυτό ήταν το ξεκίνημά του.

Επειδή, όμως, ήθελε να επιδοθεί σε αυστηρότερη ζωή, ξεκίνησε μόνος του να δοκιμάσει. Έμεινε για λίγες μέρες δίπλα στο Γέροντα Καλλίνικο τον Ησυχαστή, όπως μας διηγείτο, ο οποίος ήταν μια μεγάλη μορφή. Αληθινός ασκητής και θεοφόρος πατέρας ο ίδιος, δεν μπορούσε εντούτοις να τα μεταδώσει αυτά στους άλλους. Έτσι ο δόκιμος τότε μοναχός

Ιωσήφ έφυγε κι από εκεί κι αποφάσισε να ασκηθεί μόνος του.

Αφού, όμως, είδε ότι ήταν δύσκολο να τα εφαρμόσει μόνος του, και κατά τη συμβουλή του Γέροντος Δανιήλ, πήγε και υπετάγη, όπως είναι η παράδοση των πατέρων μας, σ' ένα απλούστατο Γέροντα στα Κατουνάκια, ονομαζόμενο Εφραίμ. Ήταν ο ένας από τέσσερις αυτάδελφους από τη Βόρειο Ήπειρο, οι οποίοι ζούσαν σε μια καλύβη στα Κατουνάκια, δίπλα στους Δανιηλαίους. Στο μεταξύ, όμως, μέχρι να πάει εκεί ο Γέρον Ιωσήφ, είχαν φύγει οι άλλοι τρεις κι είχε μείνει μόνο ο πατήρ Εφραίμ. Παρέμεινε, λοιπόν, εκεί, μαζί με τον πατέρα Αρσένιο, τον οποίο είχε συναντήσει στο δρόμο του και με τον οποίο είχαν αποφασίσει να συνασκητέψουν, διότι ήσαν ομοϊδεάτες.

Αφού έμειναν εκεί λίγο καιρό, όντες νέοι και με πολύ μεγάλο ζήλο για όσο το δυνατό μεγαλύτερο ησυχαστικό πνεύμα, αποσύρθηκαν μαζί με το Γέροντά τους στα υψηλότερα κατοικήσιμα μέρη του Αγίου Βασιλείου. Εκεί ζούσαν πολύ αυστηρή ζωή.

Κ.Ι.: Πώς ακριβώς ζούσαν αυτή την πολύ αυστηρή ζωή;

μ.Ι.: Δεν ασχολούντο με τέχνες. Έφτιαχναν μερικές σκουπίτσες από θάμνους και τις έπαιρναν σε διάφορες Μονές, όπως ήταν τότε το καθεστώς, τις τοποθετούσαν στο θυρωρείο κι από το θυρωρείο έπαιρναν παξιμάδι. Στις κοινοβιακές Μονές, ξέρετε, έπαιρναν τα υπόλοιπα των ψωμιών από την τράπεζα, τα στέγνωναν στο φούρνο για να μη μουχλιάσουν και τα έβαζαν σε μεγάλα σκεύη, στην πόρτα, απ' όπου τα έπαιρναν οι ασκητές.

Κ.Ι.: Ζούσαν, δηλαδή, μόνο με παξιμάδι και νερό.

μ.Ι.: Τα Σαββατοκύριακα, αν βρίσκονταν σε κάποια Μονή, κάθονταν κι αυτοί στην κοινή τράπεζα. Τόσο αυστηρή ζωή ζούσαν.

Όταν ο Γέροντας τους Εφραίμ, ο οποίος προέβλεψε το θάνατό του, εκοιμήθη οσιακά, απελύθησαν οι δυο νέοι, ο Ιωσήφ και ο Αρσένιος και όλο το καλοκαίρι περιήρχοντο. Δηλαδή, όπου άκουαν ότι υπήρχε κάποιος ξακουστός πατέρας ή κάποιος τόπος, που είχε μια σημασία πνευματικού περιεχομένου, πήγαιναν εκεί, έμεναν όσο ήθελαν και μετά εκινούντο παρακάτω. Όλη τους η περιουσία ήταν από μια κάπα χοντρή, που είχε ο καθένας τους· καλύπτονταν μ' αυτή και κοιμόντουσαν· ένας τορβάς, που έβαζαν μέσα το παξιμάδι τους κι ένα κατσαρολάκι, διότι κάποτε έβρισκαν χορταράκια και τα έβραζαν. Το χειμώνα, λόγω της δριμύτητας του ψύχους, πήγαιναν κι έμεναν σε κάποιες φτωχοκαλύβες στον Άγιο Βασίλειο. Και

μόλις περνούσε το Πάσχα ξεκινούσαν. Συνέχισαν αυτή τη ζωή, μ' αυτή την τόσο αυστηρή άσκηση, για οκτώ ολόκληρα χρόνια.

Κ.Ι.: Πώς σχολιάζετε εσείς, Γέροντα, αυτές τις τόσο σκληρές καταστάσεις;

μ.Ι.: Αυτές είναι μεμονωμένες περιπτώσεις, γι' αυτό είναι και αμίμητες. Σ' όλο το μακρό παρελθόν της ασκητικής παράδοσης της Εκκλησίας μας συναντούμε πατέρες ασκητές, οι οποίοι υπέβαλλαν εαυτούς σε τέτοιες ασκήσεις, που κι οι διηγήσεις τους ακόμη προκαλούν έκπληξη, για να μην πω και φόβο στον άνθρωπο. Αυτές, όμως, οι περιπτώσεις ήσαν, όπως είπα, οι εξαιρέσεις. Τέτοια εξαίρεση αποτελούσε κι αυτός ο γίγας της γενεάς μας, ο Γέρων Ιωσήφ ο Ησυχαστής ή Σπηλιώτης.

Ζήσαμε κοντά του κι είδαμε αυτή την αυστηρή φιλοπονία του, την οποία εφάρμοσε ισοβίως και το μεγάλο ζήλο, τον οποίο τήρησε απαρεγκλίτως μέχρι το τέλος του βίου του, γεγονός πολύ σπάνιο. Διότι δεν ήταν αυστηρός και ζηλωτής μόνο όταν ήταν νέος, αλλά τα κράτησε αυτά μέχρι τας δυσμάς του βίου του.

Ο Γέρων Ιωσήφ είχε μεγάλη αυστηρότητα στο να αυτοεπιβάλλεται. Ήταν από τους πιο αυστηρούς χαρακτήρες, που θα μπορούσε κανείς να συναντήσει στην εποχή μας. Τόση αυταπάρνηση και τόση αυστηρότητα χαρακτήρα είναι πολύ σπάνιο να συναντήσει κανείς. Και το σπουδαίο είναι, όπως είπα, ότι κράτησε το ζήλο αυτό αναλλοίωτο μέχρι το τέλος του βίου του.

Από την αρχή, που ξεκίνησε, κατανόησε ότι μόνο η ισχυρή φιλοπονία δαμάζει, συντρίβει τα πάθη του εξωτερικού ανθρώπου, διότι, όπως μας παραδίδουν και οι Πατέρες, μόνο έτσι ελευθερώνεται ο νους κι επιδίδεται στη θεωρία. Ο νους πρέπει ν' αποδείξει ότι υπέταξε τις αισθήσεις. Κι όταν τις υποτάξει, τότε η χάρις υποτάσσεται στο νου.

Ήταν πολύ ισχυρός χαρακτήρας. Εμείς λέγαμε ότι είχε διπλή καρδιά. Ως προς τους συνανθρώπους του ήταν πολύ γλυκός κι επιεικής· μόνο με τον εαυτό του ήταν ανελέητος.

Κ.Ι.: Ήταν, δηλαδή, βιαστής της βασιλείας.

μ.Ι.: Ακριβώς. Αυτό ήταν. Κι έτσι πρόκοψε στη θεωρία. Απόδειξη αυτού είναι ότι ενωρίς, πολύ ενωρίς, τον επισκέφθηκε η θεία χάρις, ως ενδημούσα πλέον κατάσταση και όχι ως αντιληπτική, όπως συμβαίνει σ' όλους. Αυτό ήταν, που τον έθελγε. Έχοντας εν αισθήσει την παρουσία της χάριτος, επέτεινε την αγωνιστικότητά του αδιάλλακτα κι ακούραστα, ώστε να έχει πάντοτε μαζί του τη θεία χάρη.

[page_end]

Κ.Ι.: Τι σας έλεγε για τον τρόπο, που προσευχόταν;

μ.Ι.: Από την αρχή που ξεκίνησε, κατανοώντας, με τα λίγα γράμματα που ήξερε, τη δύναμη που είχαν οι Πατέρες στη θεωρητική τους μορφή, βιαζόταν να φτάσει και αυτός εκεί. Δεν ήταν, βέβαια, εύκολο να το κατορθώσει. Όμως, ο πόθος του ήταν τέτοιος, που επέμενε· είχε αυτό, που οι Πατέρες χαρακτηρίζουν ως «επαινετή αναίδεια». Επέμενε, εκλιπαρώντας το Θεό να μη του στερήσει αυτή την κατάσταση. Έλεγε στο Θεό παραπονούμενος: «Συ, Κύριε, οίδας πάντα και γινώσκεις. Εγώ εγκατέλειψα την κοινωνία ολοκληρωτικά, πέταξα τα πάντα και δεν υπολόγισα τίποτε ούτε θα υπολογίσω, προκειμένου να έρθω κοντά Σου και να βρω αυτό, που οι Πατέρες λένε ότι παρέχεις σ' όσους Σε ακολουθούν. Εγώ, λοιπόν, το απαιτώ. Πού είναι αυτό;»

Κλαίοντας και αγωνιζόμενος, λοιπόν, είχε την πρώτη επίσκεψη της χάριτος. Καθήμενος και βλέποντας την κορυφή του Άθωνος, όπου βρίσκεται η εκκλησία της Παναγίας μας -εκεί ήκμασε ο Άγιος Μάξιμος ο Κουσοκαλυβίτης- παρακαλούσε και τη Δέσποινα Θεοτόκο, την οποία ιδιαίτερα αγαπούσε, επικαλούμενος τις πρεσβείες της, πότε να έρθει και σ' αυτόν η θεία χάρις. Όπως, λοιπόν, καθόταν εκεί, χωρίς να έχει πείρα τότε και βίαζε τον εαυτό του να λέει την ευχή, ήρθε επάνω του μια ακτίνα φωτεινή, άκτιστος ενέργεια, η οποία μπήκε μέσα του κι άρχισε από τη στιγμή εκείνη να λειτουργεί μέσα στην καρδιά του ακώλυτα η ευχή.

Όπως μας έλεγε ο ίδιος, έβλεπε δύο εαυτούς. «Έβλεπα», έλεγε, «τον εαυτό μου, όπως ήμουν εξωτερικά κι έβλεπα ένα άλλο εαυτό μου μέσα μου, που έλεγε την ευχή με άπειρη γλυκύτητα και με μαθηματική ακρίβεια, χωρίς να προσπαθώ, χωρίς να κουράζομαι. Και με γέμιζε με τόση χαρά και τόση ευτυχία, που έλεγα ότι αυτός είναι ο παράδεισος, δεν χρειάζεται άλλος παράδεισος».

Αυτή ήταν η πρώτη επίσκεψη της θείας χάριτος. Όταν, λοιπόν, ο Θεός του έδειξε αισθητά τι είναι η θεία χάρις, ο καρπός που οι Πατέρες είχαν κερδίσει με την αγωνιστικότητά τους, δεν μπορούσε πλέον κανείς να τον σταματήσει. Επέτεινε την άσκησή του, απέφευγε τελείως τους ανθρώπους, για να μην ομιλεί και να μην ακούει, ώστε να διασπάται πάλι πίσω ο νους του. Μοναχός σημαίνει λήθη του παρελθόντος· πρέπει να ξεχαστούν τα παλιά, για να κτιστούν τα καινούργια· κι ασχολείτο όλο με την αγρυπνία και την προσευχή. Έφτιαχνε απ' αυτές τις σκουπίτσες, που σας ανέφερα προηγουμένως, τις έπαιρνε στη Μεγίστη Λαύρα κι έπαιρνε παξιμάδι, με το οποίο περνούσε όλη την εβδομάδα.

Στην περίοδο των οκτώ αυτών ετών δέχθηκε και ισχυρές επιθέσεις του πονηρού. Ο πόλεμος, τον οποίο δοκίμασε από τη λύσσα των πονηρών πνευμάτων, ήταν τόσο ισχυρός, ώστε τον ανάγκασε να επιτείνει τη σκληρότητα έναντι της σάρκας του, διότι πίστευε ότι μέσω αυτού του τρόπου θα κατόρθωνε ν' απαλλαγεί.

Πράγματι, όπως μας διηγείτο ο ίδιος, επί οκτώ χρόνια δεν ξάπλωσε στο πλευρό. Είχε ένα σκαμνί ξύλινο κι εκεί καθόταν και κοιμόταν. Δεν απελπιζόταν, όμως, διότι αυτή ήταν η γραμμή των Πατέρων, όπως τη μελετούσε στα βιβλία. Πολλοί

Πατέρες είχαν, άλλωστε, δοκιμαστεί σκληρότερα.

Τότε του έδειξε και η Κυρία Θεοτόκος την παρουσία της. Όπως μας αφηγείτο ο ίδιος, είδε την Παναγία ζωντανή και ολόσωμη, να λάμπει όπως ο ήλιος και να βαστάζει στην αγκαλιά της τον Κύριό μας Ιησού. Μόλις είδε, μέχρις ενός σημείου βέβαια, την θεοπρεπή εκείνη δόξα της Θεοτόκου, δεν μπόρεσε να σταθεί άλλο, έπεσε κάτω στο δάπεδο κι άρχισε να κλαίει ψιθυρίζοντας: «Δέσποινά μου, Δέσποινά μου, μη με εγκαταλείπεις». Τότε άκουσε τη μακαρία και μελισταγή φωνή της Παναγίας, η οποία του έδειξε έτσι την πρόνοιά της και ότι ήταν η κηδεμών του.

Κ.Ι.: Πώς ήταν η ζωή σας δίπλα στο μακαριστό Γέροντα;

μ.Ι.: Όταν ήμαστε νεότεροι, ήταν υποχρεωτική η αγρυπνία· ξεκινούσαμε από το ηλιοβασίλεμα και σταματούσαμε τα μεσάνυκτα. Με τη δύση του ηλίου αρχίζαμε να προσευχόμαστε κατά μόνας κι ήμαστε υποχρεωμένοι να μείνουμε κατά μόνας προσευχόμενοι. Μετά τα μεσάνυκτα μας επέτρεπε να τον πλησιάσουμε, να του πούμε τους λογισμούς μας και να μας δώσει συμβουλές. Αυτό γινόταν δύο τρία χρόνια· κι ούτε του κρύβαμε ο,τιδήποτε. Και να θέλαμε άλλωστε να του κρύψουμε κάτι δεν μπορούσαμε, διότι μας το έλεγε εκείνος με το διορατικό του χάρισμα.

Μετά, όταν αποκτήσαμε ένα είδος εμπειρίας πλέον, πηγαίναμε να του μιλήσουμε μόνο όταν είχαμε ανάγκη, αλλά ουδέποτε πριν από τα μεσάνυκτα.

Μας ερμήνευε συνεχώς τον πνευματικό νόμο. Τα κείμενα των Πατέρων μας τα ερμήνευε με τόση λεπτομέρεια, που πραγματικά τα έβαζε μέσα μας κι αισθανόμαστε να τα πάσχουμε κι εμείς. Διότι άλλος είναι εκείνος, που από μελέτη διδάσκει κι άλλος είναι εκείνος, ο οποίος «παθών εδιδάχθη και μαθών εκδιδάσκει».

Όταν μας μιλούσε για την έννοια της υποταγής και εξαρτήσεως, μας έλεγε πάντοτε ότι μόνο αν ο άνθρωπος συντρίψει τον εγωκεντρισμό του θα μπορέσει να διώξει τον «παλαιό άνθρωπο». Παρόντος του εγωκεντρισμού δεν μπορεί η θεία χάρις να παραμείνει μέσα στον άνθρωπο και να τον ανακατασκευάσει. Το τέρας, που λέγεται εγωισμός, πέφτει μόνο με την απόλυτη υποταγή και υπακοή.

Στη συνέχεια μας εισήγαγε στο νόημα της αγάπης του Θεού. Με κάθε λεπτομέρεια και με πολλούς σαφείς και κατάλληλους προσδιορισμούς, που συνέλεγε με κάθε λεπτομέρεια, μας αποδείκνυε ότι δεν υπάρχει τίποτε πιο άξιο ν' ασχολείται μαζί του ο άνθρωπος, από την αγάπη του Θεού. Όλα τα άλλα είναι ματαιότης. Κι αυτές ακόμη οι αρετές κι αυτά ακόμη τα αγωνίσματα είναι «άχρι καιρού», μέχρι να μας μεταφέρουν σ' ένα σημείο. Το κέντρο είναι η αγάπη του Θεού. Αν κατακτήσουμε την αγάπη του Θεού, την οποία θα φέρει η θεία χάρις, ε-πιτύχαμε το σκοπό μας. Το σύνθημά μας ήταν η θεία χάρις. Όλες μας οι κινήσεις, οι ομιλίες, οι προσδοκίες και οι δραστηριότητες ήσαν ακριβώς περί χάριτος· να δούμε μέσα μας την ενέργεια της χάριτος, η οποία θα μας απάλλαζε από τον παλαιό άνθρωπο. Η συνεχής διδαχή του ήταν περί χάριτος.

Όταν κάμναμε κάποιο λάθος, δεν μας ήλεγχε με απότομο τρόπο. Υποδείκνυε το λάθος, όταν εμείς το ξεχνούσαμε. Κι αποδείκνυε με λεπτομέρειες τις αιτίες, που προκάλεσαν το λάθος, από την είσοδο του πρώτου λογισμού μέχρι που φτάσαμε στην ενέργεια. Μας τα περιέγραφε με τόση σαφήνεια, που λέγαμε: «Ζει μέσα μας αυτός ο άνθρωπος;» Εμείς, που τα πάσχαμε, ξεχνούσαμε τον τρόπο κι εκείνος με τόση λεπτομέρεια μας διασαφήνιζε την αιτία της πτώσης. Θαυμάζαμε και λέγαμε ότι περισσότερο ήταν μέσα μας εκείνος παρά εμείς.

Στο Γέροντα αυτό οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, η αφύπνιση -ας μου επιτρέψουν οι αθωνίτες να το πω έτσι- του Αγίου Όρους μετά το μαρασμό που είχε εισχωρήσει στον Άθωνα τότε, με αποτέλεσμα ν' αρχίσουν να παραμελούνται η εσωστρέφεια και η πνευματική υφή της μοναστικής ζωής, που αποτελούν την πραγματική θεολογία. Αν σήμερα αυτή ακμάζει στο Άγιον Όρος, οφείλεται εν πολλοίς στο Γέροντα Ιωσήφ τον Ησυχαστή ή Σπηλιώτη, με την τεράστια ώθηση που έδωσε κι επανέφερε τον αγιορείτικο κόσμο στην αληθινή έννοια και στη συνέχιση της Παλαμικής θεολογίας.

(Κλείτου Ιωαννίδη, Γεροντικό του 20ου αιώνας, εκδ. Νεκτ. Παναγόπουλος, σ. 191-

196)

<http://bit.ly/35MXXGI>